

ERDOĞAN, Abdülkerim (2014). “Erzincanlı Salih Baba”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, ss.441-459 (http://bilgelerzirvesi.org).*

Abdülkerim ERDOĞAN*

ERZİNCANLI SALİH BABA

Salih Baba, 19. asrın ikinci yarısı ile 20. asrın başları arasında yaşamış tekke şairlerindedir. “Salih Usta” adıyla da anılan şairimiz Erzincanlıdır. “*Tüfekçizâdeler*” namıyla meşhur bir aileye mensup imam Mustafa Efendi’nin oğludur. Annesi Atike Hanım’dır.

“*Rabıtâ-i Nakşî Hayalî*” (Salih Baba Divânı) isimli manzum eserinde hayatı hakkında bazı bilgiler verir. Söylediği bir beyitinde H. 1263/Miladî 1846-47 yılında doğduğunu dile getirir:

Bin iki yüz altmış üçte me’vâdan

Bir beşer sûretli Hân’e gelmişem

Erzincan şehrinde yaşadığını ve Şeyh Muhammed Sâmî (k.s.) Hazretlerinin müridi olduğunu söyler:

Muhammed Şeyh-i Sâmî’dir Pîrimiz

Bilâdı şehir-i Erzincân yerimiz

Salih Baba’nın hayatı ve kişiliği hakkındaki bazı bilgilere Fehmi Kuyumcu’nun yayına hazırladığı “*Salih Baba Divânı*”nın önsözünde; Nakşi-Halidî meşâyihinden eş-Şeyh Mûsâ Dede Bayburdî (v. 4 Eylül 1973) ve es-Seyyid eş-Şeyh Abdurrahim Reyhan (1930-1998) Hazretlerinin sohbetlerinden yaptığı nakiller ile şairin amcazâdesi Abdurrahman Tüfekçi’nin Fehmi Kuyumcu’ya yazdığı mektubundan ulaşıyoruz.³⁹²

Bir kolu çolak ve bir ayağı da kısa olarak dünyaya gelen Salih Baba’nın eğitimi konusundaki rivayetler ümmî olduğudur. Medrese tahsili aldığı ve okur-yazar olduğu da rivayet edilir.³⁹³ Bir beyitinde de kendisi ümmî olduğunu söyler.

* Araştırmacı-Yazar.

³⁹² Fehmi Kuyumcu, *Salih Baba Divânı*, Ankara 1979, s. 23,30-40.

³⁹³ Abdurrahman Güzel, *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 462’de: “Salih Baba’nın şiiirlerinde her ne kadar ümmî olduğunu söylerse de bu Dini Tasavvufî Türk Edebiyatı’nda Yunus’tan beri süre gelen bir geleneğin neticesinde söylenmiş bir ifadedir. Zira

*Ümmiyem ben zerre denli ilme yoktur tâkatim
Gâh olur ilm ile bî-pâyân oluram kime ne*

Salih Baba aynı zamanda imam ve tüfek ustası olan babası Mustafa Efendi ve amcası Halim Efendi'nin yanında çalışmaya başlar. Çilingir ve tüfek ustası olarak yetişir. Erzincan'da da "Salih Usta" olarak anılır.

Beyitlerinde illet(hastalık), killet(fakirlik) ve zillet üzere bir hayat yaşadığını dile getiren Salih Baba, yaşadığı bu hayattan da zerre kadar şikayetçi olmaz ve kendisine bahşedilmiş bir "devlet" olarak kabullenir:

*İlletle ma'zûr olmuşam
Killet ile hor olmuşam
Halk içre menfûr olmuşam
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana*

Şairimiz iki defa evlenir. Birinci evliliğinden iki oğlu dünyaya gelir. Büyük oğlu Osman hem dilsiz, hem de sağır olarak dünyaya gelir ve babasının atölyesinde çalışarak usta olur. İkinci oğlu Fehmi ise İstanbul'a yerleşir. İkinci evliliğinden Dursun adında bir oğlu dünyaya gelir ve o da yanında çalışmaya başlar. Salih Baba'nın vefatından kısa bir süre sonra oğlu Osman'da vefat eder. Diğer oğlu Dursun ise kardeşi Fehmi Efendi'nin yanına İstanbul'a gider ve denizde yüzerken boğularak vefat eder. Günümüzde Salih Baba'nın soyundan yaşayan kimse bulunmamaktadır.

Takriben 90 yaşında ve 1906 yılında vefat eden Salih Baba, Erzincan şehir merkezinde ve Kırtıoğlu Dergâhı'nın yakınında bulunan Ak Mezarlığa defnedilir. Cumhuriyet döneminde yapılan imar uygulamalarında Ak Mezarlık kaldırılır ve Salih Baba'nın kabri de kaybolur. Salih Baba'nın dünya hayatı hakkında bilinenler şimdilik bu bilgilerden ibarettir.

şairlerindeki ifadeler onun tahsil gördüğünü ispatlayacak vesika niteliğindedir. Salih Baba, bir mutasavvıftır. Dini-Tasavvufi Edebiyatımızın tabii bir neticesi olarak bir yanı sıra Klasik Edebiyatı diğer taraftan Halk Edebiyatına dayanan çift kanatlı bir edebî zevke sahiptir. Bu sebeple şiirlerinde hem hece, hem de aruzu görmek mümkündür. Her iki edebî zevki de şiirlerine başarıyla yansıtmıştır. Şiirlerinde sanat endişesi olmamakla birlikte edebî sanatları başarıyla kullanmıştır."

Müezzın Salih:

Fehmi Kuyumcu eserinin önsözünde Salih Baba'yı Şeyh Muhammed Sâmî (k.s) hazretlerinin dergâhına götüren ve mahalle arkadaşı olan müezzın Salih Efendi hakkında Musa Dede Paşa hazretlerinin halifesi es-Seyyid eş-Şeyh Abdurrahim Reyhan Hazretlerinin "Paşamdan (Musa Dede Paşa) böyle işittik" diyerek anlattığı şu sohbeti nakleder:

Piri Sami Hazretlerinin tebliğ çıkışlarında ve ekseri sohbetlerinde huzurundan eksik etmediği, zaman ve zemine münasip düşen, sohbet tazelenmesine vesile olan beyitleri o anda ve yerli yerinde söylemede büyük maharet gösteren Müezzın Salih veya bir gözü arızalı olduğundan halkın Kör Salih dediği bir müridi vardı. Bu zat ara sıra demkeşlik yapar, Ermeni meyhanelerinde içki içer, dergâha dönüşünde de, şeyhine görünmemek için köşe bucağa gizlenirdi. Böyle bir içki âlemi sonunda, geldiği dergâhın sohbethânesine girmeyip mahcub ve ezik bir halde sofadan:

Kuleden, kuleden, sesin aldım kuleden,

O senin kaşın gözün beni sana kul eden

beyitlerini okuyunca Piri Sami Hazretleri:

- "Gel Salih, senin aybın hünerdir." Buyurmuş ve bu hitap üzerine iç âleminde bir değişiklik olmuş ve bundan sonra asla içki içmemiştir.³⁹⁴

Rus işgalinde Erzincan'dan ayrılan Müezzın Salih, Yozgat ve Konya'da bir müddet durduktan sonra Çorum'a gelerek yerleşir ve burada vefat eder. Mezarı Çorum il merkezinde ve Hıdırlık'ta bulunan Kerebi Gazi Camii'ne bitişik türbenin güneybatı cephesinde iken daha sonra duvar kaldırılarak türbeye dâhil edilmiştir. Mezar taşında "Tarikât-ı Nakşibendiyye Meşâyihinden Hacı Salih Efendi" yazılıdır.

Tasavvufi Hayatı

Çilingir ustası olan Salih Baba, rivayetlere göre şeriatsız hallere sapsmış ve battal olmuş bir tarikata müntesiptir. Manen gıdalanamadığı için de bir arayış içinde çok sayıda meşâyihin sohbetine katılır.

Çok meşâyih devr edip hergiz nazîrin görmedim

Hazret-i şeyhim Muhammed Sâmî Sultân'dan lezîz

³⁹⁴ Fehmi Kuyumcu, age, s. 31-32.

Salih Baba'nın Erzincan şehir merkezinde bulunan "Kırtıloğlu Nakşi Dergâhı"nda irşâd faaliyetlerini yürüten Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî (k.s.) hazretlerine intisabı şöyle nakledilir:

Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî hazretlerinin müridi olan, nota ve musiki usullerine vakıf olarak acaip bir tesirli sesle sohbet zeminine göre beyit söyleyen Müezzîn Salih ile çekingen, ümmî, içine kapalı bir çilingir ustası olan Salih, aynı mahalle sakini olarak birbirlerine hâl hatır sorar, arkadaşlık ederlermiş. Bir gün aralarında konuşurlarken Müezzîn Salih:

- "Bir gün sen bizim şeyhin sohbetine gel, bir gün de ben senin şeyhinin sohbetine geleyim, hangisinin sohbetinden lezzet alır, içimizde ısınma olursa ikimiz de o şeyhin tarikatına girelim" der. Salih Usta arkadaşının bu teklifi üzerine ertesi günü Kırtıloğlu Dergâhı'na gelerek Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî (k.s.) hazretlerinin sohbet dinler. Salih Usta, ikinci günü arkadaşı Müezzîn Salih ile kendi şeyhinin sohbetine gitmeleri gerekirken yine Piri Sami (Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî) hazretlerinin sohbetine gelirler. Asil maya ve cevheri şeriata bağlılık olan hâlis tarikatın yüksek nimet ve tasarrufunu taşıyan Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî'nin tuzağına gönüllü olarak yakalanan Salih Usta bir daha eski tarikatına dönmemiş, zahirde bağ gibi görünen çürük alâkasından ayrılıp kopmaz ve eskimez bağlarla yeni şeyhi Muhammed Sâmi el-Erzincanî hazretlerine bağlanmıştır.

Bir Leylânın Mecnûnuyam cânân ilinin cânıdır
Bir dilberin meftûnuyam bu can anın kurbânıdır

"Sebul-Mesânî"dir yüzü nutk-u Mesîhâ'dır sözü
Nûr-u Muhammed'dir özü ol nefha-i Rahmânî'dir

Arş-ı muazzam başıdır hem "Gâbe Gavseyn" kaşısıdır
Ol akl-ı evvel cûşudur "kün" emrinin fermânıdır

Âşıkların sevdâsıdır âriflerin mevâsıdır
Salihlerin Leylâsıdır kâmillerin seyrânıdır

Bahrül-hayât peymânesi hem gevher-i dürdânesi
Şems-i Hudâ pervânesi cümle maâdin kânıdır

Aşk u muhabbet hânesi âlem anın dîvânesi
Hep cümle hüsnün anesi bir Yûsuf-u Kenân'ıdır

Gâhî şecerden söyler ol gâhî hacerden söyler ol
Gâhî beşerden söyler ol bir mantık-ı bürhândır

Cevlân eder bu arada bir pertev-i nûr-u Hudâ
Şeyhim Muhammed Sâmi de ol dilber-i rûhândır

Her kim ki tuttu destini soyundu varlık postunu
Buldu hakikat dostunu bildi bu dünya fânidir

Budur recâsı âsînin göster yüzün Leylâsının
Salih dâim Mevlâ'sının hem kulu hem kurbândır

Şeyh Muhammed Sâmi el-Erzincanî (1847-1912):

“Pîri Sâmi” adıyla anılan Şeyh Muhammed Sâmi (k.s.) Hazretleri H. 1264/1847-48 yılında Erzincan'ın Selûke (Yeşilçay) Köyü'nde dünyaya teşrif buyurmuştur. İsmi şerifi Muhammed, lâtif mahlası Sâmi'dir. “Kırtılzâde” sülalesine mensup imam İbrahim Efendi'nin oğludur.

İlk derslerini Erzincan Müftüsü Kiremitçizâde Salih Efendi'den alır. Daha sonra Erzincan âlimlerinden Hacı Sâdık Efendi'nin tedris halkasından ilim tahsil ederek icazet alır. Erzincanlı alimlerden Hacı Hafız Mustafa Rüşü Efendi'nin özel derslerine katılır. Daha sonra İstanbul'a giderek Fatih Medresesi'nde tahsilini tamamlar ve memleketi Erzincan'a döner. Erzincan'ın Keleriç (Karakaya) Köyü'nde bulunan Piri Mehmed Efendi (Pîr Muhammed Bahaeddîn Erzincanî) Camii'nde imamlığa başlar ve taliplerine Arapça ders verir. Gereğesini bilmediğimiz bir sebepten dolayı Keleriç Köyü'nden ayrılır. Erzincan'da bulunduğu dönemlerde de Kadiri meşâyihinden Süleymaniyeli Şeyh Abdurrahman Efendi, Nakşi şeyhi Hacı Mustafa Fehmi Efendi'nin sohbetlerine katılır. Sohbet meclislerine katılmasına rağmen bir mürşide bağlılığı yoktur.

Takriben 1882-83 yılında Erzurum-Hıms Rüştiye Mektebi'nde muallim olarak göreve başlar. Erzurum'da görevde iken Nakşi-Halidi meşâyihinden Pîr-i Tağî (Abdurrahman Tağî) hazretlerinin halifesi Taşkesenli Ahmed Efendi ile tanışır.

Pîr-i Sâmi (k.s.)'nin birinci hanımı vefat etmiş ve ikinci defa evlenmiştir. Birinci hanımından Hacı Nusreddin Efendi ikinci hanımından Eşref, Selahaddin, Şeyhaddin, Fahreddin, Muhlise, Halise dünyaya gelmiştir.

Şeyh Abdurrahim Reyhan (k.s) hazretleri sohbetlerinde Şeyh Muhammed Sâmi (k.s.)'nin tasavvufî hayatının başlangıcı hakkında iki rivayet nakleder. Birinci rivayete göre Erzurum'a giderek Erzurum Müftüsü'nden görev talep eder. Müftü efendi bu talebi kabul eder ve görev yerinin tespiti için mühlet ister. Bunun üzerine Şeyh Muhammed Sami şehir merkezinde bulunan Habib Baba Türbesi'ni ziyarete gelir. Ziyareti yaptıktan sonra türbeden “Nurşin! Nurşin!” diye bir ses duyar. Bu nida üzerine müftünün yanına geri gelir ve “Bu Nurşin neresi?” diye sorar. Müftü efendi “Nurşin Bitlis'in kasabasıdır. Hocam orada boş yer var. Gel seni gönderelim oraya” der. Şeyh Muhammed Sami bu görevi hemen kabul eder. İkinci rivayet ise Erzurum'a gittiğinde Nakşî-Halidî meşayihinden Pîri Tagî (Abdurrahman Tagî) hazretlerinin halifelerinden olan Taşkesenli Hacı Ahmed Efendi ile tanışır ve ondan ders almak ister. Hacı Ahmed Efendi, Muhammed Sâmi hazretlerindeki manevi arzuyu keşfettiği için ders vermez ve şeyhi Pîri Tagî Hazretlerinin Nurşin'de bulunan dergâhına götürür. Muhammed Sami hazretleri aşk, ihlâs ve teslimiyetle bir yıla yakın şeyhine hizmet eder. Dergâhta “*Erzincanlı Hoca*” lakabıyla anılmaya başlar. Bir yılı doldurmadan Pîri Tagî hazretlerinden hilâfet alır. Pîri Tagî Hazretleri irşadının kısa sürede tamamlanmasını şu sözleriyle ifade buyurur: “*Hoca bize tam geldi. Fenerini almış. Gazını koymuş. Bizde bir ateş çaktık.*”³⁹⁵

Pîr-i Samî hazretleri, 1883-84 yılında irşâd halifesi olarak şeyhi tarafından memleketi Erzincan'a gönderilir. Nakşî-Halidî kolunun Erzincan şubesi kurucu pîri olarak Karaağaç (Mecidiye-i Kebir) Mahallesi'nde tekke, cami, fırın ve çeşme yaptırır. “Kırtıloğlu Nakşî Dergâhı” olarak anılmaya başlar. Hazret-i Pîr sahip olduğu mülklerini de dergâh ve cami için vakfeder. 1330/1911-12 yılında vuslât-ı Rahmân'a kavuşur. Türbe-i şerifleri Terzi Baba Mezarlığı yolu üzerindedir.

Pîr-i Sami hazretlerinin beş halifesi vardır. Şeyh Muhammed Beşir (k.s.), Hahlı Abdurrahman Efendi, Kelkitli Hacı Ali Efendi, Hacı Hasan Efendi, ve “Hacı Hoca” denilen Mehmed Efendi'dir. Halidi kolunun Erzincan şubesinin ikinci irşâd şeyhi Muhammed Beşir Erzincanî hazretleridir. Üçüncü irşad şeyhi Musa Dede Bayburdî (k.s) ve dördüncüsü Şeyh Abdurrahim Reyhan (k.s.) hazretleridir.³⁹⁶

³⁹⁵ Es-Seyyid eş-Şeyh Abdurrahim Reyhan, *Gül'den Bülbüllere Tasavvuf Sohbetleri*, Reyhan Kültür Vakfı Yayınları, Ankara 2013, C. 3, s. 21-22.

³⁹⁶ Fehmi Kuyumcu, age, s. 32-40; Daha geniş bilgi için bak: Ünal Tuygun, Piri Sami Hazretleri –Hayatı ve Sohbetleri-, Kervan Yayınları, 2003.

Salih Baba'nın, şeyhi Muhammed Pîr-i Sâmi hazretleri hakkında söylediği beyitlerden bazıları:

*Salihem şeyhim Muhammed Pîr-i Sâmi'dir benim
Ol durur dünyâ ve mâfihâ bana cândan lezîz*

*

*Salihem şeyhim Muhammed [Pîr-i] Sâmi'dir [benim]
İstemem bundan ziyâde devlet ile rif'ati*

*

*Salihem şeyhim güneştir ben anın bir zerresi
Zerre hiç eyler mi aslâ şems-i tâbân ile bahs*

*

*Hamdulillah bize irsâl etti Hak bir kâmilî
Mürşidimiz Hazret-i Şeyhim Muhammed Sâmiyâ*

*

*Benim yârim şeyhim Muhammed Sâmi
Andan gayrı saran yoktur yaremi
Rahm eyle sultânım eyle keremi
Vücudumda sağ yerim yok yaredir*

*

*Tutup destim kabul etti beni Ol Hazret-i Şeyhim
Bi-hamdillah Pîr-i Sâmi gibi sultânımız vardır*

*

*Biz tarîkat rütbesin şeyhim Muhammed Sâmi'den
Giyeli mest olmuşuz abdâl-ı uryân bekleriz
Medhe lâyık pîrimiz var zemme lâyık nefsimiz
Bâb-ı Sâmi'de sezâ olmağa kurbân bekleriz*

*

*Pîr-i Sâmi şeyhimizdir ben bir ednâ Salihem
Sâyesinde vâsıl-ı cânân oluram kime ne*

*

*Cânım fedâ olsun Resûlullâh'a
Bizi kabûl etti âli dergâha
Emr eyledi şeyhim Muhammed Şâh'a
Çıkardı zulmetten bedrâya bizi*

*

*Şeyhim benim sultân imiş
Hak'tan bize ihsân imiş
Cân derdine dermân imiş
Görün beni aşk n'eyledi
Âhiri dervîş eyledi*

Rabıtâ-i Nakşî Hayalî (Salih Baba Divânı):

Salih Baba, Şeyh Muhammed Sâmi hazretlerinin sohbetlerini kaçırmamaya gayret eder. Yunus Emre, Niyazi Mısrî ve Kuddusî Baba gibi büyüklerin hikmetli şiirlerinden beyit ve kıtaların okunmakta olduğu sohbehânede Aktar Hacı İbrahim Ağa:

-“Efendim, bizim kolun büyüklerinde de şâirler olsaydı da onların şiirlerini okuyup kendi usul ve adabımızın safası ile feyziyâb olsaydık... Sizde bir şeyler yazsaydınız...” deyince Pîr-i Sami (Şeyh Muhammed Sâmi) Hazretleri:

-“Oğlum, bu bir himmet ve zuhurat işidir. Şiiri bizim Salih bile söyler...” buyurarak eli ile de arka taraflarda gizlenecek yer arayan Salih Usta'ya işaret edince, Salih'in derûnu, bilip duymadığı acaip bir varidat ile dolarak hemen o anda irticalen şiir söylemeye başlar ve yine o anda "fena"ya kavuşur. Bu varidatı, vehbî hâl ve ilimle söylediği şiirleri, Pîr-i Sami Hazretlerinin:

- “Yeter Salih...” demesine kadar devam edip tamamlanmış ve bu emirden sonra da -başladığı gibi- kesilmiştir.³⁹⁷

Salih Baba'nın zuhurattan söylediği şiirleri 4. Ordu Levazım Dairesi'nde görev yapan ve 1307 yılının Ramazan ayında Mevlana Şeyh Muhammed Sami hazretlerine intisap eden *Adnan Efendi* tarafından “*Rabıtâ-i Nakşî Hayalî*” adıyla bir araya toplanır.

Salih Baba'nın şiirleri 1979 yılında Fehmi Kuyumcu tarafından “*Salih Baba Divanı*”, 2002 yılında da Prof. Dr. Ahmet Doğan tarafından “*Salih Baba (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri)*” adıyla mevcut üç adet divan nüshasının tenkitli metni yayınlanır.³⁹⁸

*

Salih Baba Divanı'nın tamamı sadece "Fenafişşeyh" hâlinin akislerinden ibarettir. Söylediği her kelamı zuhurattan ve şeyhi Pîr-i Sâmi hazretlerinin himmetine bağlar:

*Pîrimden gönlüme doğdu muhabbet
Hakikat hâlin izhâr eylerem ben
Zuhûra geldi bir esrâr-ı hikmet
Dilimden bunu eş'âr eylerem ben
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

³⁹⁷ Fehmi Kuyumcu, age, s. 32-33.

³⁹⁸ Fehmi Kuyumcu, *Salih Baba Divanı*, Ankara 1979; Ahmet Doğan, *Salih Baba (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri)*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

*Ahad'den hem zuhûra geldi Ahmed
Muhabbetten yaratıldı Muhammed
Terinden cümle âlem giydi hilât
Kimi süflâ kimisi ehl-i iffet
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Ki "er-Rahmân alel-arşistevâ"dır
O ismin mazharı hem Mustafâ'dır
Bunu bilen kamu ehl-i safâdır
Bu remzim ehl-i nâdâna hafâdır
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Sıfât-ı Çâr-(i) Yârı kıldı mahrem
Birinci Hazret-i Sıddîk-ı A'zam
İkinci Âdil-i Fârûk-ı Ekrem
Üçüncü zî-hayâ Zin-nûreyn eḫham
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Dahi dördüncüsü sâhib-sehâdır
Velâyet Haydarı şîr-i Hudâ'dır
Ki dâmâd-ı Muhammed Mustafâ'dır
Dahi Âl-i şehîd-i Kerbelâ'dır
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Tarıkımız Tarîk-i Nakşibendî
Kamu ehl-i tarîkin serbülendi
Kolumuz Hâlidî'dir dil-pesendi
Girenler hâb-ı gafletten uyandı
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Erişti Şeyh-i Abdullahı nûru
Seyid Tâhâ'da ol kıldı zuhûru
Ana bîat eden buldu huzûru
Terakkî eyleyip buldu sürûru*

*Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Emânet Sibgatullah 'a dayandı
Cemâli Hak boyasıyla boyandı
Kabâil cümle gafletten uyandı
Füyûzâtı Semerkand 'e dayandı
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Erişti Şeyh-i Azam Pîr-i Tâgî
Velâyet şehrine kurdu otağı
Müzeyyen eyledi sahrâ yu bâğı
Gönül şehrinde yandırdı çerâğı
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Erişti Sâmî-yi devr-i zamâne
Safâ bahş etti kalb-i ârifâne
Nice bin mürde kalbler geldi cânê
Kılan bîat girer dârül-emâne
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*Muhammed Şeyh-i Sâmî 'dir Pîrimiz
Bilâdı şehr-i Erzincân yerimiz
Bir ednâ Salihem Ol 'dur şîrimiz
Der 'inde kemterinin kemteriyiz
Zuhûrâtı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*

*Söyleyen Salih 'dir amma söyleten Sâmî durur
Bulmak istersen birâder böyle bir sultân ara*

*

*Bulup Sâmî gibi şâhı görürsün ulu dergâhı
Olup her ilme âgâhı kamu ağ u karadan geç*

*

*İlm ü hikmet sözlerinden dem urursun Salihâ
Bilmezem senden midir yâ bahr-i irfândan midir*

*

*Hâlidî Kolundan açılmış bizim meydânımız
Sıbgatullah'tan alınmış rengimiz elvânımız
Pîr-i Tâgî himmetidir cezbe-i Rahmânımız
Keşf olur sırr-ı hakikat ilm-i irfân bizdedir*

*

*Bilmeyen sırr-ı leben ilm-i ledünden bî-haber
Ol sebebden mekteb-i aşk içre irfân bekleriz*

*Biz tarîkat rütbesin şeyhim Muhammed Sâmî'den
Giyeli mest olmuşuz abdâl-ı uryân bekleriz*

*Medhe lâyıık pîrimiz var zemme lâyıık nefsimiz
Bâb-ı Sâmî'de sezâ olmağa kurbân bekleriz*

*

Salih Baba, Nakşî-Halidi kolu büyüklerinin şanını zikrederek, tasavvufun dört şart olan ihlas, teslimiyet, muhabbet ve edebi beyitlerinde sıkca dile getirir.

*Almıştır pîrinden âlî himmeti
İlm-i ledünnîdir her bir sohbeti
Günbegün artmakta şân u şöhreti
Bildim Mevlâsını Pîr-i Sâmî'nin
Âşık Sâmî'nin sâdık Sâmî'nin cânân Sâmî'nin*

*

*İşbu nefsim merd-i şâbımdır benim
Bu nefis bir asiyâbımdır benim
Hem tarîkat kâmyâbımdır benim
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırâğı olmuşuz*

*

*Tarîkat cümle haktır olma zâğî
Ki dört misbâhı var birdir çerağı
O misbâhun on ikidir budagı
Tarîk-i Nakşiben'de cân-fedâyem
Der-i Sâmî'de bir kemter gedâyem*

*

*Ebû Bekr ü Ömer Osmân Alîyy-i zî-sehâ merdân
Hilâfet tahtına sultân olan hünkâr-ı dervîşân*

*Nebî Sıddîkî Selmânî Bahâeddîn ü Geylânî
Şarâb-ı aşk-ı Sübhânî içer huşyâr-ı dervîşân*

*Ki Hâlidî Seyyid Tâhâ fedâ cân Sıbgatullah'a
Pîri Tâgî gibi şâha kemer-bes vâri dervîşân*

*Elâ ey Hazret-i Sâmi keselim kebşi sun câmu
Soyunsun cümle ihrâmı kamu züvvâr-ı dervîşân*

*

*Bize deryâ-yı vahdetten haberler söyleyen gelsin
Hakikat güllerin görüp bizi mest eyleyen gelsin
Ne bilsin hâl-i aşkı mekteb-i irfâna girmese
Bu meydân-ı muhabbettir başın top eyleyen gelsin*

*

*Salihâ bir kimseye yol aldırın ihlâsıdır
Çektiğim bunca sitem bir dilberin sevdâsıdır
Hazret-i şeyhim efendim ehl-i hâsın hâsıdır
“Akl-ı küll” sensin gönül “levlâk” senin şânındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*

*

*Sıdk ile teveccüh olalım Hazret-i Pîre
Bu asırda Sâmi gibi sultân ele girmez
İhlâs ile Salih tutagör dâmen-i Hızrı
Şeyhin gibi bir himmet-i merdân ele girmez*

*

*Salih bulmuştur Mevlâ'sın
Kazanmıştır çok ihlâsın
Râzıyam bir kerre desin
Bana pîrim “Deli Dervîş”*

*

*Pîr-i Sâmi Hazretine var yürü ihlâs ile
Kul olup dur kapısında hizmet-i merdâna bak*

*

*Bir acâib bahre düştüm âbı yok tufanı çok
Gelmişim ihlas ile sen keştibâne çâre ne*

*

*Pîr-i Sâmi Hazret'ine hâdim ol ihlâs ile
Cân u dilden eyle hizmet bozmayıp ikrârını*

*

*Pîr-i Sâmî Hazretine eylemezsin bâti
Bî-edeb etmek dilersin öyle sultân ile bahs
Salihem şeyhim güneştir ben anın bir zerresi
Zerre hiç eyler mi aslâ şems-i tâbân ile bahs*

*

*Doğru olursa muhabbet şart-edeb sâkât olur
Zâyî etme senden ister belki bir vakit olur
Cahil ile sohbet etme işleri sakat olur
“Akl-ı küll” sensin gönül “levlâk” senin şânındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*

*

*Hem ehl-i edeb ol ki mukarreb olasın
Kâfileden ayrılma bu kervân ele girmez*

*

*Tedbîr ile takdîri düşün sen seni yorma
Gel Âdem'e secde idegör sıdk ile durma
Sâmî gibi sultâna yürü gayrıyı sorma
Zem olmuş iken sen kimi zem edebilirsin
Sanma ki hakikat iline gidebilirsin*

*

*Bu denli arz-ı hâl etmek sana ben bî-edebdendir
Bilirken her bir ahvalim ederim yine şekvâyı*

*

*Gâh ahline vefâsını gösterir
Gâh Salih'e safâsını gösterir
Gâh şiddetle cefâsını gösterir
Yaklaştıkça yârin köyü muhabbet*

*

*Menem Salih şecî'âne
Girip aşk ile meydâne
Getirdim koçu kurbâne
Bu meydân-ı muhabbettir
Şarâb-ı aşk-ı Hazrettir*

*

*Çü gönlü hikmete sanduka olmuş
Açıldıkça çıkar her türlü gevher
Anın ile muhabbet eyleyenler
Olur irşâd misâl-i “Pend-i Attâr”*

*

*Muhabbetden yarattı Ol Habîb'i Hazret-i Mennân
Değil kim Ol Muhammed Hazret-i Mevlâ'da yangın var*
*

*Bil emânettir muhabbet sana Mevlâ'dan gelir
Doğru Mecnûn oldun ise bil ki Leylâ'dan gelir
"Küntü kenz" in mebdeidir arş-ı âlâdan gelir
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlâk" senin şânındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*
*

*Cân-nisâr olunmayınca bu muhabbet râhına
Her söz ile sanma kul vâsıl olur Allah'ına
Sikke hâlis olmayınca verilir mi şâhına
"Akl-ı küll" sensin gönül "levlâk" senin şânındadır
Her ne var âlâ vü esfel cümle dîvânındadır*
*

*Biz muhabbet erleriyiz sohbet-i cân bizdedir
Bâğ-ı vahdet gülleriyiz la'l ü mercân bizdedir
Gelmişiz mülk-ü bekâdan aslımız "Hû" dur bizim
Biz hakikat erleriyiz kâmil insân bizdedir*
*

*Muhabbetten murâd ancak Muhammed hâsil olmaktır
Muhammed'den murâd şâhım visâle vâsıl olmaktır*
*

*Nûr-u Ahmed'den alınmış zerremiz
Başımız üzre muhabbet erremiz
Kerbelâ'dan eksik olmaz nâremiz
Biz hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşuz
Pîr-i Sâmî'nin çırâğı olmuşuz*
*

*Kalbini eyle musaffâ Hâlik'in manzûru ol
Yan muhabbet âteşine cevher-i yektâya gel
Giy melâmet hurkasını kimseden âr eyleme
Keşîbânsız bin vücûdun fülküine deryâya gel*
*

*Hümâ-veş terk edip bu âşiyânı
Muhabbet illerin seyrâna gel gel*
*

*Salihem ben kurmuşam berdârımı
Yandırdım aşk u muhabbet nârımı
Dosta vermişem ezelden varımı*

*Ben hafîd-i Pîr-i Tâgî olmuşam
Pîr-i Sâmi'nin çırağı olmuşam*

*

*Ref edip kesret hicâbın gir muhabbet şehrine
Gir veliler gönlüne seyr eyle gülşeni adem*

*

*Bular deryâ-yı vahdettir Ahadden Vâhidiyyettir
Zuhûratı muhabbettir Muhammed'den olur ayân*

*

*Bu mahlûkun kamu aslı muhabbetten yaratıldı
Muhabbet olmasa bil kim büyütmez yavrusun hayvân*

*

*Karışma hikmete ey cân deme bu yahşi bu yaman
Muhabbet âteşine yan doyulmaz hiç safâsı*

*

*Varıp dergâh-ı Sâmi'de karâr et
Ne söylerse sözüne itibâr et
Bu yolda vücûdunu ihtiyâr et
Muhabbet güllerin görmek dilersen
Hakîkat meyvesin dermek dilersen*

*

*Ne bilsin hâl-i aşkı mekteb-i irfâna girmezse
Bu meydân-ı muhabbettir başın top eyleyen gelsin*

*

*Ahad'den hem zuhûra geldi Ahmed
Muhabbetten yaratıldı Muhammed
Terinden cümle âlem giydi hilât
Kimi süflâ kimisi ehl-i iffet
Zuhûratı pîrimden söylerem ben
Bu yolda cânı kurbân eylerem ben*

*

*Gir muhabbet âlemine giy melâmet hırkasın
Halkı koy desin sana olmuş dîvâne çâre ne*

*

*Bir kimseye kim yâr ola tevfiğ-i hidâyet
İrfân ile deryâ oluben kalbi çoşar da
Gönlünde tulû' eyler anın aşk u muhabbet
Görün nice mahbûb-u Hudâ var bu beşerde
Sevdim seni seydâ-yı cihân hayır ve şerde*

*

*Kuru davâ eylemez ey müddeî ârif olan
Şehr-i dilde yandırır dâim muhabbet nârını*

*Bülbülün ol nâlânu feryâdına âşık demem
Yüz çevirir goncadan gül gösterince hârını*

*Ehl-i aşkın sözlerin alıp satan âşık mıdır
İçini görmez sarâyın vasf eder dîvârını
**

*Anın nûru Muhammed'den değil mi
Zuhûrâtı muhabbetten değil mi
**

*Hem büyük put benliğindir kesemezsin başını
Pîre teslim et özün bir mürşidi bürhân ara
**

*Evvelâ bir pîre teslim olmayan dervîş midir
Eşğinde baş koyup cân vermeyen dervîş midir
**

*Özün bir pîre teslim et müdâvim ol kapısında
Meşâyihden murâd şâhim mürebbî kâmil olmaktır
**

*Var yürü bir pîre teslim et özün
Hane-i dilde bırakma hâr ü hes*

*Cân u dilden durmayıp kıl hizmeti
Kâmetin kaşın gibi olsun kaves*

*Ol müdâvim zikr-i Hakk'a dâima
Boş bırakma kalbini hiç bir nefes
**

*Sıdk ile bir pîre teslim et özün çık aradan
Bundan artık devlet olmaz sana bu cây-ı menâs
**

*Ol Zebîhullah gibi verip bıçağa inkıyâd
Hazret-i Hak'tan gelen kurbâna oldun mu vukûf
Pîr-i Sâmî Hazretine sıdk ile teslim olup
Gizli cânâ hükm eden sultâna oldun mu vukûf
**

*Eğer Salih varam dersin huzûra
Umûrun cümle teslim eyle pîre*

*Tenini nâra ver rûhunu nûra
Bu berzah âlemin geçmek dilersen
Bekâ gülşanına göçmek dilersen*

*

*Her kim ki tenezzülden kurtarmadı kendini
Ayılmadı gafletten çözemedi bendini
Teslîm oluben pîre dinlemedi pendini
Sen seni âşık sanma bir beyhûde âh ile
Var etti özün anlar ol nûr-u İlâh ile*

*

*Hazret-i Pîrim delilimdir halilimdir benim
Dil sarâyı ravza-i beyt-i celilimdir benim
Ana teslim ettiğim nefsi zelilimdir benim
İnkıyâd ettim bıçağa uymuşam İsmâil'e*

*

*Gönülden bây olup dilenci olma
Sıdk ile teslim ol yalancı olma
Nezâfet ehli ol külhâncı olma
Edîbâne ol dîvâne var yüri*

*

*Türâba ver tenini cânını cânâna teslim et
Muhammed Pîr-i Sâmi'den dile derdine dermânı*

*Ne zühdüm var ne irfânım hemân bir benliğim vardır
Pîrimin Salihiyem gözlerem bâbında ihsânı*

*

*Bulup bir mürşid-i kâmil özün ol şeyhe teslim et
Gulâm olup kapısında bırak bu şöcreti şânı*

*

*Aşka ermek ister isen ey birâder gel beri
Sıdk ile bir pîre teslim ol bırak efkârını*

*

*İsmâil'em bağı elim
Kemendlidir pâyım belim
Ben iverim kurban olım
Gör neyledi bu derd bana
Oldu bu derd devlet bana*

*

*Tarîk-i Nakşî'den açmış meydânı
Beline bağlamış seyf-i Rahmân'ı*

*İsmâîl mânendi çoktur kurbânı
Gezer ser-keşleri Pîr-i Tâgî'nin*

*

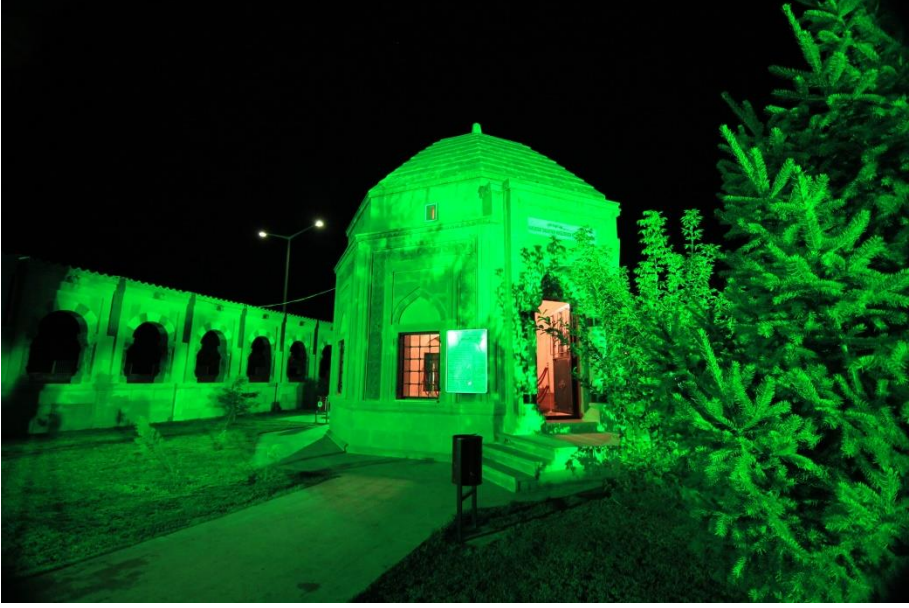
*Lokmânım ol gel derdime dermân et
Cellâdım ol ya katlime fermân et
İsmâîl'in olam götür kurbân et
Şeyhim şeyhim sultân şeyhim
Sensin derdlerime dermân şeyhim*

*

Resimler

1.Şeyh Muhammed Sâmi (k.s.) türbesi giriş kapısı, Erzincan,2012.

2.Şeyh Muhammed Sâmi (k.s.) türbesi, Erzincan, 2012.

3.Şeyh Muhammed Sâmi (k.s.) kabr-i şerifi,2012.